

DENNA SKRIFT vill i första hand ge svar på de vanligaste frågor vi fått i samband med visningar av monumentet. Den ger också en kort beskrivning av bakgrunden och arbetet med monumentets uppförande.

ATT FÖRSTÅ MONUMENTET

Vi föreslår att du börjar vandringen på den öppna platsen framför synagogans entré där du ser en Menorah, en sjuarmad ljusstake, vilket är en av judendomens äldsta symboler.

Texten ovanför monumentet är hämtad ur Jesaja 56:5: *Jag skall giva dem ett evigt namn som icke ska vara utrotat.*

Vid nedgången till monumentet finns ett bronskärl fyllt med små stenar. Besökarna tar en sten och lägger den under namnen på sina avlidna anförvanter för att visa att de minns och hedrar dem. Traditionen är densamma som på judiska begravningsplatser runt om i världen.

I fonden finns en tavla vars text innehåller monumentets budskap. Den börjar med orden *"Glöm oss inte"*. Hela monumentet är 42 meter långt och följer den gränd som är uppkallad efter Aaron Isaac, den första judiska immigrant som fick tillstånd att praktisera sin religion i Sverige.

Monumentets tavlor är huggna i grå Bjärnlövsgranit. De är 3,5 meter höga och 60 centimeter breda. På monumentets nedre sockel finns namnen på de största förintelslägren. Några av dem, som Belzec, Chelmno och Treblinka var enbart förintelsläger, medan andra som Auschwitz och Neugamme även var arbetsläger. Förintelslägren var utrustade med gaskammare och krematorier.

HUR NAMNEN ÄR ORDNADE

Namnen på offren är grupperade tillsammans ovanför namnet på den överlevande släkting som lämnat informationen. De överlevandes namn står i alfabetisk ordning och är skrivna med kursiv stil. Till exempel har namnen på offren, Eugenie Weiner, Isodor Feldmann och Therese Feldmann alla placerats under A eftersom informationslämnaren är Franz Adler.

Namntavlorna 56 och 57 har 306 namn över dem som dog 1945, under transporten till Sverige, eller kort efter ankomsten. Detta vittnar om hur utmärklade och sjuka lägerfångarna var vid befrielsen.

På tavlorna 49 och 54 finns de namn som lämnats efter monumentets invigning. Här har årtal och orter utlämnats för att ge plats åt så många namn som möjligt.

MER OM MONUMENTET

Detta monument restes som en påminnelse om den största tragedin i det judiska folkets historia, då sex miljoner judar, på grund av sin härkomst -som då kallades ras- mördades av de tyska nazisterna och deras medhjälpare i ett antal europeiska länder. Detta skedde under åren 1933-1945.

En liten spillra människor lyckades överleva den utrotning som idag kallas Förintelsen. Omkring 10 000 av dem kom till Sverige genom Röda Korsets olika aktioner. Av dessa lever idag c:a tusen personer. 1994 tog Föreningen Förintelsens Överlevande initiativ till ett monument över sina mördade släktingar. Det tog fyra år att samla in alla namnen och färdigställa monumentet.

Till skillnad från liknande monument innehåller detta förutom de mördades namn också deras födelse- och dödsår samt deras födelse- och dödsort.

Judar fördes från hela det nazi-ockuperade Europa, från Polen, Grekland och Baltikum, från Ungern och Rumänien, gammal som ung, till nazisternas förintelse- och koncentrationsläger eller avrättades av SS dödspatruller, Einsatzkommandon.

En apell sändes till överlevande i Sverige. Där uppmanades de att skicka in namn och data på sina mördade släktingar. Det möttes med ett starkt gensvar, men väckte också bortträngda minnen till liv. De överlevande, nu till åren komna, utsattes för en smärtsam process: att från minnets djup återkalla sina käras namn och fruktansvärda öde.

Vid en uppmärksam läsning av monumentets tavlor kan besökaren se, att i många fall, mördades flera familjemedlemmar vid ett och samma tillfälle.

Ett klart uttalat önskemål från en majoritet av de överlevande var att monumentet borde stå på judisk mark, i närheten av synagogan.

Vi hoppas att detta monument kan tjäna som en påminnelse om vad som blir den yttersta konsekvensen av rasism, antisemitism och förakt för andra människor eller folkgrupper.

Monumentet har utformats av arkitekt Gabriel Herdevall och skulptör Sivert Lindblom.

Momentet finns vid synagogan på Wahrendorffsgatan 3 i Stockholm